

М.А. Дем'янчук, асп.

Одеська національна академія зв'язку ім. О.С. Попова

Удосконалення понятійного апарату визначення терміну „інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства”

В статті проведено аналіз існуючих у науковій літературі термінів „інноваційний потенціал”, „інвестиційний потенціал”, „інвестиційно-інноваційний потенціал”. Виділено основні напрями проблем в сфері здійснення інноваційної діяльності підприємствами. Висвітлені проблеми є передумовою об'єднання таких понять як інноваційний та інвестиційний потенціали. Удосконалено термін „інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства”.

інноваційний потенціал, інвестиційний потенціал, проблеми здійснення інноваційної діяльності підприємствами, інноваційно-інвестиційний потенціал

В умовах загострення конкурентної боротьби за домінуюче положення на ринку постає питання необхідності проведення підприємством інноваційної та інвестиційної діяльності, що стає особливо важливою проблемою на сьогодні. У сучасній економічній літературі поширені поняття інвестиційного та інноваційного потенціалів, дослідженням яких присвячені наукові праці багатьох вітчизняних вчених. А саме, в працях Князевої О.А. розглядається понятійний апарат терміну „інновація” та „інноваційний потенціал”, який наголошує на превалювання організаційно-економічних аспектів [1, с. 10]. Визначенню основних дефініцій поняття інноваційного потенціалу присвячені праці Мешко Н.П. [2, с. 85]. Теоретичні аспекти визначення економічних категорій “інвестиційний потенціал” та “інвестиційна привабливість” на різних рівнях узагальнення розглядаються у працях Покатаєвої К.П. [3, с. 264]. Основні аспекти визначення і оцінки інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства на основі стратегічного підходу висвітлено у працях Хаустової К.М. [4, с. 302]. Теоретичні основи формування інвестиційного потенціалу регіону визначено у працях Яремчук Н.С. [5, с. 31].

Однак все ще не вирішеними залишаються питання належного теоретичного обґрунтування терміну „інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства”. Тому метою даної статті є усунення зазначеного недоліку.

Як вже відмічено, на даний час в науковій економічній літературі дуже поширені поняття інноваційного, інвестиційного та інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства. Однак не обґрунтовується необхідність терміну „інвестиційно-інноваційний потенціал підприємства”, та що призвело до його появи. Тому спочатку розглянемо основні види визначень термінів інвестиційного, інноваційного та інвестиційно-інноваційного потенціалів.

Наприклад, Балабанов І.Т. під інноваційним потенціалом розуміє "сукупність окремих видів ресурсів, включаючи матеріальні, інтелектуальні, інформаційні та інші ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності" [6, с. 164].

Гриньов А.В. розглядає інноваційний потенціал як сукупність усіх наявних матеріальних і нематеріальних активів підприємства, що використовуються у процесі здійснення інноваційної діяльності, і які здатні забезпечити досягнення конкурентних

Князева О.А. розглядає потенціал підприємств сфери телекомунікації як сукупність фінансових, матеріальних, трудових та інших ресурсів підприємства, яка направлена на забезпечення подальшого розвитку підприємства та збільшення його фінансово-економічної результативності. А інноваційний потенціал – як інтеграцію ресурсів, використання яких здійснюється на базі застосування сучасних наукоємних технологій й націлене на отримання нового техніко-економічного ефекту. Таким чином, інноваційний потенціал підприємств сфери телекомунікацій – це певна критична маса ресурсів, яка необхідна та достатня для інноваційного розвитку підприємств сфери телекомунікацій [1, с. 10].

Кокурін Д.І. вважає, що "інноваційний потенціал містить невикористані приховані можливості нагромаджених ресурсів, що можуть бути задіяні для досягнення цілей економічних суб'єктів" [8, с. 432].

Інші вчені розглядають інноваційний потенціал як спроможність підприємства розробляти та впроваджувати нововведення згідно з необхідними якісними стандартами з метою адаптації до змін у зовнішньому середовищі і виділяють у його складі кадрову, інформаційно-методологічну, матеріально-технічну та організаційно-управлінську складові.

Однак, згідно із Законом України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", інноваційний потенціал являє собою "сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничо-соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки" [9].

Крім поняття „інноваційний потенціал” є ще багато визначень „інвестиційний потенціал” Так, наприклад, Гавриш В.П. та інші у [10, с. 13] розглядають інвестиційний потенціал як здатність підприємства реалізувати сукупність інвестиційних можливостей щодо генерування додаткових потоків капіталу завдяки мобілізації наявних ресурсів з метою підвищення вартості об'єкту інвестування. Формування інвестиційного потенціалу полягає у створенні додаткових інвестиційних можливостей, що можуть бути реалізовані підприємством шляхом мобілізації внутрішніх або залучення зовнішніх ресурсів.

Покатаєва К.П. у [3, с. 264] визначає інвестиційний потенціал підприємства як організовану сукупність наявних економічних ресурсів, яка перебуває у системній єдності, а також зумовлених ними, за сучасного рівня розвитку, можливостей щодо мобілізації внутрішніх та зовнішніх інвестиційних коштів для реалізації стратегічних та тактичних цілей підприємства через механізм інвестування. Інвестиційний потенціал визначає наявність власних фінансових ресурсів, а також потенційну спроможність підприємства до залучення ресурсів для здійснення інвестиційної діяльності.

Яремчук Н.С. під категорією „інвестиційний потенціал” розуміє сукупну можливість галузевих непостійних ресурсів, що дозволяють збільшувати капіталоозброєність праці і здатність господарюючих суб'єктів, які оперують запасами цих ресурсів, забезпечувати стійкий у часі економічний дохід. У цьому визначенні непостійний запас ресурсів, що є в наявності на певний момент часу, дозволяє збільшувати продуктивність праці та утворює виробничих фактор „капітал”, а „економічний дохід” являє собою вартісний вираз потоку підприємницьких послуг, спричинених цими запасами протягом певного часу [5, с. 31].

Узагальнюючи вище зазначене доходимо до висновку, що інвестиційний потенціал дуже тісно пов'язаний з інноваційним потенціалом, а також є дуже важливою його складовою, яка є одним із важелів впровадження інноваційного проекту. Тому що без інвестицій чи капіталовкладень не можливе здійсненні будь-яких проектів, у тому числі й інноваційних.

З розвитком інноваційної діяльності пов'язують вихід вітчизняної економіки із кризового стану, зростання обсягів виробництва, вихід на нові ринки, адаптацію підприємств до ринкового середовища. Від результатів науково-технічної та інноваційної діяльності значною мірою залежить оновлення основних фондів, рівень технічної оснащеності підприємств, стан вітчизняної економіки, її конкурентоспроможність.

Однак, підприємства різних сфер економіки зіткнулись з низкою серйозних проблем, пов'язаних з інноваційною діяльністю. Можна виділити наступні напрями проблем: інвестиції, управління та інформація.

Найбільш важливою проблемою, на думку автора, є необхідність впровадження у виробництво інноваційних продуктів (послуг), інноваційного обладнання (на основі якого виготовляються ці продукти чи надаються послуги), інноваційного програмного забезпечення тощо.

Для отримання цих інноваційних продуктів необхідно проводити фундаментальні дослідження. Однак підприємства (інвестори) не бажають вкладати кошти, що пов'язано із значною кількістю часу від початку інвестування до отримання конкретного інноваційного продукту. Все це веде до проблем із залученням інвестицій в інноваційні проекти (плани, стратегії).

Крім вже зазначеного напрямку проблем існують ще інші напрями. Таким напрямом проблем є управління інноваційною діяльністю, тобто організація її роботи. На даному етапі розвитку вітчизняного підприємства існує проблема якісного управління, особливо відчувається нестача управлінців високого рівня, так звані „топ-менеджери”. Причини цих проблем полягають у високій складності сучасних технологій управління, а також у недостатності отриманих знань для сприйняття й практичного використання цих технологій.

Велика кількість підприємств зіштовхнулася з проблемами, які пов'язані з інформацією: з її нестачею чи надлишком, неможливістю збору та аналізу тощо. Керівники таких підприємств вирішують складні задачі, тому що інформація є базою для прийняття стратегічних та оперативних рішень. Це можливо пояснити використанням підприємствами застарілих інформаційних технологій, що спостерігається у більшості підприємств вітчизни. Засоби інформаційних технологій не можна розглядати як спосіб вирішення будь-яких задач управління. Вони виступають як засоби, за допомогою яких можуть бути вирішені чи будуть сприяти вирішенню певних етапів в процесі управління інноваційними проектами (планами, стратегіями).

Отже, вище зазначене дозволяє виділити низку проблем, пов'язаних з інноваційною діяльністю, з якими зіштовхуються вітчизняні підприємства різних сфер економіки:

- 1) відсутність чи незначний об'єм фундаментальних розробок;
- 2) великий строк розробок інноваційного продукту;
- 3) складність залучення (виділення) коштів на розробку та впровадження інноваційних проектів (планів, стратегій);
- 4) недостатня кількість знань про існуючі технології управління інноваційними проектами (планами, стратегіями);
- 5) неможливість сприйняття та практичне використання існуючих технологій управління інноваційними проектами (планами, стратегіями);
- 6) відсутність чи незначна кількість інноваційних проектів (планів, стратегій), управління якими здійснюється якісно;
- 7) відсутність чи значна нестача управлінців високого рівня;
- 8) нестача чи надлишок інформації, неможливість її збору та аналізу, що є базою для прийняття оперативних та стратегічних рішень;
- 9) використання застарілих інформаційно-комунікаційних технологій, що веде

до неякісного управління інноваційними проектами (планами, стратегіями) та затриманню у вирішенні певних задач.

Саме тому, на даному етапі глобалізації економіки та побудови інформаційного суспільства деякі автори схильні об'єднати поняття інноваційного та інвестиційного потенціалу. Тобто зазначені проблеми стали передумовою виникнення терміну „інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства”.

Розглянемо визначення термінів „інвестиційно-інноваційний потенціал підприємства” та „інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства”, які вже існують у науковій літературі під впливом сучасності.

Наприклад, Хаустова К.М. у [4, с. 302] пропонує термін: „Інвестиційно-інноваційний потенціал підприємства є сукупністю певних чинників (науково-технічних, технологічних, кадрових, фінансових), рівень розвитку яких визначає ступінь готовності організації до залучення інвестиційних коштів у перспективні інноваційні проекти, в межах обраної стратегії за умов динамічного зовнішнього середовища”.

Мешко Н.П. пропонує таке визначення терміну [2, с. 85]: „Інвестиційно-інноваційний потенціал підприємства – це максимальна сукупність інвестиційних ресурсів, спрямованих в інноваційний процес, які перебувають у взаємозв'язку з чинниками, що зумовлюють і створюють необхідні умови для досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі”.

Однак на думку автора наведені визначення потенціалу та зміст визначень не в повній мірі відображають сутність інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства. Так, на даний час основними чинниками розвитку економіки є інновації, а інвестиції виступають в ролі коштів, за допомогою яких здійснюють впровадження інновацій у виробничий процес для надання інноваційних послуг та виготовлення інноваційної продукції. Також в одному із визначень терміну вказано перелік ресурсів, що є недоцільним, оскільки ресурси, їх склад та вагомість суттєво змінюються з часом. Складові потенціалу необхідно визначати в певній сфері економічної діяльності.

Саме тому, на думку автора, даний потенціал потрібно розглядати дещо з іншої сторони, а саме під „інноваційно-інвестиційний потенціалом підприємства” потрібно розуміти сукупність внутрішніх та зовнішніх ресурсів підприємства, яка відображає рівень достатності даного потенціалу.

Рівень достатності інноваційно-інвестиційного потенціалу – це стан досліджуваного підприємства, при якому воно має необхідні ресурси та можливості впровадження інноваційних проектів, планів, стратегій.

Метою визначення рівня достатності інноваційно-інвестиційного потенціалу є оцінка ступеня готовності підприємства до реалізації (впровадження) інноваційних та інвестиційних проектів, які в свою чергу відображають цілі та завдання підприємства.

Ступінь готовності підприємства до впровадження інноваційно-інвестиційного проекту – це стан підприємства, який відображує рівень залучення та оптимального ефективного використання ресурсів підприємства.

Така оцінка ступеню, на думку автора, повинна визначатися дуже копітко та складатися з великої кількості показників, які найбільш повно відображують ту чи іншу складову інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства певної сфери економічної діяльності.

У закінченні слід зазначити, що в результаті аналізу наукової літератури даного напрямку автором було встановлено відсутність належного теоретичного обґрунтування терміну „інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства”, тобто раніше не було висвітлено передумови виникнення даного терміну. На підставі проведених досліджень

було встановлено напрями проблематики, з якими зіштовхуються підприємства різних сфер діяльності у сфері здійснення інноваційної діяльності. А саме: інвестиції, управління та інформація, що, на думку автора, й призвело до об'єднання понять інвестиційного і інноваційного потенціалу. На підставі виявленої низки проблем автором запропоновано удосконалене визначення терміну „інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства”, який більш повно відображає суть зазначеного терміну.

Список літератури

1. Князева, О.А. Інноваційний розвиток підприємств поштового зв'язку: теорія, методологія, практика: автореф. дис. на здобуття ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.00.04 „Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)” / О.А. Князева; Одеський національний політехнічний університет. – Одеса, 2009. – 31 с. : іл., табл.
2. Мешко, Н.П. Інвестиційно-інноваційний потенціал регіону: критерії оцінки та проблеми формування / Мешко Н.П. // Економічний простір: Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2008. – №10. – С. 78-88.
3. Покатаєва, К.П. Теоретичні основи визначення категорій "інвестиційний потенціал" та "інвестиційна привабливість" / Покатаєва К.П. // Научно-технический сборник : Коммунальное хозяйство городов. Серия: Технические науки. – 2007. – Вып. 75. – С. 262-268.
4. Хаустова, К.М. Теоретичні засади оцінки інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства у контексті стратегічного підходу. / Хаустова К.М. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.4. – С. 299-304.
5. Яремчук, Н.С. Інвестиційний потенціал: теоретичні основи формування / Яремчук Н.С. // Вісник Львівської державної фінансової академії / голов. ред. Буряк П.Ю. – Львів : ЛДФА, 2010. – № 18. – С. 28-33.
6. Балабанов, И.Т. Инновационный менеджмент: учеб. пособ. для вузов /И.Т. Балабанов. – СПб.: Питер, 2002. - 208 с.
7. Гриньов, А. В. Стратегія інноваційного розвитку підприємства: автореф. дис. на здобуття ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.06.01 „Економіка підприємства і організація виробництва” / А. В. Гриньов; Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2004. –29 с. : іл., табл.
8. Кокурин, Д.И. Инновационная деятельность: монография – М.: Экзамен, 2001. – 575 с.
9. Закон України „Про пріоритетні напрями інноваційного розвитку України” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
10. Гавриш, В.П. Методичні основи формування інвестиційного потенціалу підприємства / Гавриш В.П., Гулько Л.Г., Драганова Т.П. // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції „Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремий бізнес” (7-8 жовтня 2010 року). – Т. 3. Інвестиції та інновації. – Дніпропетровськ: Біла К.О. – 2010. С.11-15.

М. Демянчук

Научное основание усовершенствования понятийного аппарата определения термина «инновационно-инвестиционный потенциал предприятия»

В статье проведен анализ существующих в научной литературе терминов «инновационный потенциал», «инвестиционный потенциал», «инвестиционно-инновационный потенциал». Выделены основные направления проблем в сфере осуществления инновационной деятельности предприятиями. Освещенные проблемы являются предпосылкой объединения таких понятий как инновационный и инвестиционный потенциалы. Усовершенствован термин «инновационно-инвестиционный потенциал предприятия».

М. Demyanchuk

The scientific basis of improvement of the conceptual device of definition of the term «an innovative-investment potential of the enterprise»

In article the analysis of terms existing in the scientific literature «innovative potential», «investment potential», «investment-innovative potential» is carried out. Problematic directions in sphere of realization of

innovative activity are allocated by the enterprises. The covered problems are a precondition of association of such concepts as innovative and investment potentials. The term «an innovative-investment potential of the enterprise» is improved.

Одержано 05.05.11